

תשובות הגר"ח (כת"י)

מטות¹

ש. מטות ל"א כ"א. ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה וגו'. יש לשאול ולדקדק למה כתיב 'הבאים למלחמה' ולא כתיב 'הבאים מהמלחמה' כמו דכתיב לעיל מיניה פסוק י"ד 'הבאים מצבא המלחמה'.
ת. לפני שהלכו.

ש. בהנ"ל. לכאורה צ"ב שהרי כאן מיירי כשכבר חזרו מהמלחמה כמבואר בפסוקים.
ת. הוא אמר להם קודם וחזר וזירזם אח"כ.

ש. בהנ"ל. בהא דכתיב 'הבאים מצבא המלחמה' יש לשאול הפשט מהו הכונה הבאים מ'צבא' המלחמה (ולמה ל"נ הבאים מהמלחמה).
ת. לאפוקי נשים וקטנים שבאו עמהם.

ש. שם. פרש"י וז"ל, אשר צוה ה' וגו'. תלה ההוראה ברבו עכ"ל, יש לשאול דכיון שכן אמאי נענש כדאיתא בעירובין ס"ג א'.
ת. כל דבר לחוד.

מסעי

ש. מסעי. מתי פסקו הערי מקלט (אם בבית ראשון או בבית שני או קודם להם או אח"כ, ובאיזה זמן).
ת. משרבו הרוצחים (או מזמן אליעזר בן דינאי).²

¹ע"ע לפ' מטות, בתשובות שהבאנו בשבוע קודם מעירובין ס"ג א' יעו"ש. וע"ע לפרשיות מטות מסעי בספרנו תשובות הגר"ח חלק א' יעו"ש.

²ע"י סוטה מ"ז א' משרבו הרוצחין בטלה עגלה ערופה משבא אליעזר בן דינאי כו' בן הרצחן יעו"ש.

[שהש"ר עה"פ השבעתי אתכם בנות ירושלים וגו'].

ש. מִסְעִי. כתב מרן שליט"א בטעמא דקרא ס"פ מסעי בזה"ל: במנין הפסוקים בסוף הפרשה איתא קל"ב מחלה חולה סימן. ותמוה מדוע נקט סימן רע, ובפרט שזה בסיום ספר במדבר. אמנם נראה דאין הכונה לחולי אלא הוא מלשון מחול, כדתנן ויוצאות וחולות בכרמים (תענית כ"ו ב'), וקאי על הפסוק דכתיב בסוף הפרשה ותהיינה מחלה וגו' לבני דדיהן לנשים. והיינו שמחלה ותרצה וכו' היו חולות במחול בשמחת נישואיהן, ע"כ. ולכאור' יש לשאול למה צלפחד עצמו נתן לבתו את השם מחלה שזהו משמעות של מחלה וחולי. ולא מצינו (לכאור') שידע ברוה"ק שתתחתן ותרקוד ושכל זה יהיה מוזכר בכתובים ועל כן נתן לה השם מחלה [וכפי שמצינו בלמך שידע ברוה"ק (או בנבואה) על נח שינוחו מעצבון ידם ועל כן קרא השם נח], וגם דלמה דוקא לבת זו קרא ע"ש העתיד הזה, אלא משמע שלא ידע מהעתיד הזה ולא נתן לה השם ע"ש מחולות וריקודין, וכיון שכן אמאי נתן שם שמשמעותו שם של מחלה וחולי. ת. למה לא.

תשובות הגר"ח

על נביאים וכתובים (כת"י)

יחזקאל

ש. יחזקאל י"ז כ"ד. פרש"י וז"ל הובשתי עין לח צדקיהו וזרעו, והפרכתני עין יבש יהויכין שגלה בלא בנים יוליד בבבל את זרובבל והוא יהיה פחת יהודה למשול עב"ל, הנה לפמש"כ מרן שליט"א בלמכסה עתיק דדניאל היה בנו של יכניה (ויכניה הוא יהויכין כמבואר במגילת אסתר) נמצא דדניאל וזרובבל היו אחים, והאם נכון הוא, ואם אי"ז נכון צ"ב מהנ"ל. וצ"ב. ת. יתכן שהי' אחים מן האב ולא מן האם.

ש. בהנ"ל. עוד צ"ב, איך אפ"ל דיהויכין גלה בלא בנים, והרי דניאל שהוא בנו ג"כ גלה כמבואר בתחילת ספר דניאל. וצ"ב. ת. מזרעו.

ש. בהנ"ל. ובתשובות הגר"ח ח"א תשובה תרע"ט כתבנו להק' עוד בזה"ל ועצם מ"ש שדניאל הוא בן יכניה לכאור' צ"ב כי כשדניאל הגיע לבבל הי' עדיין ילד כדלעיל פ"א דדניאל, והגיע לבבל בגלות צדקיהו, ואילו גלות יכני' הי' י"א שנה קודם גלות צדקיהו כדפרש"י בסוף קהלת ובדניאל ט' ב' (וכ"ה במגילה י"א ב') וכיון שכן אם הי' בנו של יכניה איך הי' עדיין ילד כשהגיע לבבל בגלות צדקיהו א"כ נאמר שנוולד ליכניה סמוך לגלות יכניה ולא הספיק אפי' להכיר את אביו ג"כ. וצ"ב. ע"כ הק' שכתבנו בתשובות הגר"ח שם ועל ק' זו לא זכינו שם לתשובה וצ"ב.

משלי

ש. משלי. שקר החן והבל היפי וגו'. הנה מ"ש על חן שהוא שקר לכאור' צ"ב כי חן ה"ז מציאות קיימת (וכמו שלא אמר על היפי שהוא שקר ואמר שהוא הבל). וצ"ב.

ת. היינו הך בשינוי לשון ליופי המליצה.^{4 5}

תהלים

ש. תהלים. מצינו פסוקים שיש בפסוקים ר"ת של מילה שנמצאת בתוך הפסוק עצמו, וכגון: ו'אני ב'חלותם ל'בושי ש'ק (ל"ה י"ג) ר"ת לבוש. ר'איתה ה' א'ל ת'חרש (ל"ה כ"ב) ר"ת ראית. בטח ב'ה' ו'עשה ט'וב (ל"ז ג') ר"ת טוב. יסגו א'חור ו'יכלמו ח'פצי ר'עתי (מ' ט"ו) ר"ת אחור. אשר הראיתני צ'רות ר'בות ו'רעות ת'שוב ת'חיני (ע"א כ') ר"ת צרות. וכהנה הרבה. האם יש רמז לסוג ר"ת אלו בדברי חז"ל או המפרשים. ומה הכוונה בזה שיש מילה בר"ת של מילה הנמצאת בתוך הפסוק עצמו.

ת. יפה.⁶

³ כמו שמצינו גבי שמואל ורבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן, והכי אמרי' בירושלמי כתובות פ"ה ה"ו, שמואל אמר חכים אנא לחייאת דילדן לי ר' יהושע בן לוי אמר חכים אנא לגזרה דגזרין לי ר' יוחנן אמר חכים אנא לנשייא דצבתין עם אימא, ופ' בפני משה שם וז"ל, דשמואל אמר חכים. מכיר אני להמילדת שלי שהבחנתי בה מאז לראותה בשעת לידתי ורבי'ל אמר שמכיר וזכור הוא עדיין להמוהל שמל אותו ור"י אמר שהוא מכיר להנשים שהיו נקבצות לבא אל אמו להיות לצוות לה בעת לידתו כו' עכ"ל (וכן פירש בקרבן העדה אלא שגבי רבי יוחנן הוסיף 'שכשנולד, מתה אמו' יעו"ש). [וקצת צ"ב דכיון שהיו אז כה חכמים איך הסתכלו בנשים].

והנה גבי שמואל מצינו שזכר מעשה שהיה בעודו בבטן אמו עוד קודם שנולד, בבה"ג [בעל הלכות גדולות] סוף הלכות גיטין וז"ל: כההוא מעשה דאבוה דשמואל דאתא בשם ושימש ומאי טעמא הוה חכים דכי אזל אבוה דשמואל למערבא אשכחתי' מדינתא דהוה ידעא בלישנא דציפורי אמרה ליה אזדקיך לי ואנא יהיבנא לך כך וכך וזו' משום דהוה ידעא דנפיק מיניה גברא רבה ערק מינה והדר אתא בשם ההוא ליליא גבי דביתו ואיזדקיך לה והדר אזל לסוף אישתמעת מילתא דמיעברא אתיוה לבי דינא אלקיוה אמר שמואל בכרסא דאימיה איכוף רישאי דילמא מטאי לי רישא דשוטא וכאיב לי כף רישא בכרסא דאימיה ומטייה ריש שוטא. עכ"ל בה"ג שם. [וקצת צ"ב בזה למה נענשה אימיה דשמואל בחינם]. (וע"ש בהגהות הרא"ש טריב דציין בזה"ל: עי' רא"ש קידושין פ"ד סי' ז', וטוש"ע סי' ד' ותוס' קידושין ע"ג א', ע"כ).

ומענין לענין, מה שקראו לאביו של שמואל, אבוה דשמואל הובא ב'משנת ראשונים' (בגמ' מהדורת עוז והדר בר"ה כ"ח א') בשם ספר יוחסין מאמר שני בזה"ל: שלחו ליה לאבוה דשמואל. אולי קראו לו כן דאיכא אבא טובא כדי להכירו כדאיתא בפ' מי שמתו, או לכבוד ולמעלה שהיה אביו של שמואל הבקי בתורה ובכל החכמות, כמו אברהם הוליד את יצחק. וכן הרבה בתלמוד אבוה דר' שמלאי (ר"ה כ' ב') ואבוה דר' זירא (תענית כ"ו ב', מו"ק כ' ב', סנהדרין כ"ה ב'), וכן אחוה דר' פלוני. עכ"ל. (וערש"י חולין קי"א א' דאבוה דשמואל חסיד גדול היה). ומ"ש דאביו של שמואל היה בקי בהרבה חכמות, כע"ז מצינו נמי גבי שמואל בנו בדברים רבה פ' נצבים פ"ח סי' ו' (והביאו הגרע"א בתענית ז' א') ד"א מהו לא בשמים היא שמואל אמר אין התורה מצויה באיסטרולוגין שאומנותן בשמים אמרו לשמואל הרי אתה אסטרולוגי וגדול בתורה אמר להן לא הייתי מביט באיסטרולוגיא אלא בשעה שהייתי פנוי מן התורה אימתי כשהייתי נכנס לבית המים. ע"כ. ועי' בפירוש מהרז"ו שם מש"כ בזה. והבאנו כל זה בספרנו תשובות הגר"ח [מהדורת תשע"ג] ח"ב תשובה תתקצ"ו יעו"ש.

⁴ כוונת מרן שליט"א ששקר והבל היינו הך. הגר"א"ש קניבסקי שליט"א.
⁵ העירו ליישב עוד דכוונת הכתוב הוא, שהחן מרמה והיינו שע"י שיש לו חן הוא מוצא חן בעיני אחרים אע"פ שאינו תוכו כבדו.

⁶ ע"ע תהלים י"ח כ"ד דכתיב ואהי תמים עמו ואשתמר מעוני, דהנה ע'מו ו'אשתמר מ'עוני הוא ר"ת עמו. ושם כ"ה כ"א דכתיב תם וישר יצרוני כי קויתך דכל הפסוק הוא ר"ת קויתך (או, קויתך. ואם נצרף י' של וישר מטעם שעיקר התיבה היא י'שר' יהיה קויתך מלא כהפסוק). ושם ל"ה כ"ג דכתיב העירה והקיצה למשפטי אלקי וה' לריב, דהנה העירה והקיצה למשפטי א'לוקי הוא י"ת א-ל-ו-ה. ושם נ"ה ה' דכתיב לבי יחיל בקרבי ואימות מות

<< נשמח מאד מאד להערות הארות וביאורים לתשובות מרן שליט"א הנ"ל.

<< מצורף קובץ נוסף של חידו"ת על פרשיות מטות מסעי, מתוך ספרנו מאור אהרן שי"ל בשנת תשס"ט, ונשמח להערות והארות בס"ד.

<< אפשר בס"ד להשיג אצלנו במייל את ספרי התשובות שכבר הודפסו בס"ד ושאר ספרים אי"ה.

<< ניתנת הרשות ואף מצוה גדולה היא למי שיש בידו וברשותו האפשרות להעביר הלאה את התשובות לכל מאן דבעי, אם ע"י אימייל ואם ע"י שידפוסו, הכל כדי לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה, ולציין כתובתינו ע"מ שאם יהיו הערות והארות יוכלו לשולחם אלינו בעזרת השי"ת.

בברכה מרובה, אהרן בן הגאון הגדול רבי יעקב הלוי שליט"א גרנדש,

חזון איש 2/2 ת"ד 3096

זכרון יעקב, ארץ ישראל, פל': 0548408381

נפלו עלי, דהנה ל"בי י'חיל ב'קרבי הוא ר"ת לבי (וכן בתיבת ואימות יש התיבה מות). ושם ס"ט כ"ט דכתיב ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו, דהנה י'מחו מ'ספר ח'יים ו'עם הוא ר"ת ימח"ו. ושם ע"ח י"ח דכתיב וינסו א-ל בלבבם לשאל אכל לנפשם, דהנה א'כל ל'נפשם הוא ר"ת א-ל. ושם פ"ח ט' דכתיב הרחקת מידעי ממני שתי תועבות למו כלא ולא אצא, דהנה ל'מו כ'לא ו'לא א'צא הוא ר"ת כלוא. ושם פ"ט י' דכתיב אתה מושל בגאות הים בשוא גליו אתה תשבחם, דהנה ב'שוא ג'ליו א'תה ת'שבחם ר"ת בגימטריא, אתה. ושם צ"א א' דכתיב ישב בסתר עליון בצל ש-ד-י יתלונן, דהנה ב'צל ש-ד-י י'תלונם הוא ר"ת ישב. ושם ק' ג' דכתיב דעו כי ה' הוא אלקים הוא עשנו ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו, דהנה ע'מו ו'צאן מ'רעיתו הוא ר"ת עמו. ושם קט"ו ב' דכתיב למה יאמרו הגוים איה נא אלקיהם, דהנה י'אמרו ה'גוים א'יה הוא ר"ת איה, נא א'לקיהם הוא ר"ת נא. ושם קי"ט ז' דכתיב אודך בישר לבב בלמדי משפטי צדקך, דהנה ב'ישר ל'בב ב'למדי הוא ר"ת לבב. ושם שם מ"ג דכתיב ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד כי למשפטך יחלתי, דהנה מ'פי ד'בר א'מת הוא ר"ת מאד. ושם שם מ"ט דכתיב זכר דבר לעבדך על אשר יחלתי דהנה ל'עבדך ע'ל הוא ר"ת על. ושם שם קס"ה דכתיב שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול, דהנה ו'אין ל'מו מ'כשול הוא ר"ת למו. ושם קכ"ה ב' דכתיב ירושלים הרים סביב לה וה' סביב לעמו מעתה ועד עולם, דהנה ל'עמו מ'עתה ו'עד ע'ולם הוא ר"ת לעמו. ושם קכ"ט ב' דכתיב רבת צרורני מנעורי גם לא יכלו לי, דהנה ל'א י'כלו הוא ר"ת לי. ושם קמ"ג ד' דכתיב ותתעטף עלי רוחי בתוכי ישתומם לבי, דהנה ב'תוכי י'שתומם ל'בי הוא ר"ת לבי. וכהנה רבות. וכן הוא בשמו"ע דאמרין עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן, דהנה ה'וא י'עשה ש'לום ע'לינו הוא ר"ת יעשה. וכן הוא בברכת המזון דאמרין הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב כו', דהנה ה'רחמן ה'וא י'שלח ל'נו א'ת הוא ר"ת אליהו [בגימטריא עה"כ].